

DCIDOB 95. Construcció Europea.

Introducció

La Unió Europea es troba immersa dins d'un procés de construcció de final incert, atesa la seva crisi actual: la no aprovació del Tractat Constitucional, la discussió sobre la idoneïtat de l'adhesió de Turquia o el debat pressupostari són algunes de les manifestacions d'aquest camí pel qual s'avança amb ritme inconstant. Ritme, però, que ha marcat el tarannà de la UE des dels seus inicis quan, constituïda com a Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA), ara fa 54 anys, representava un mercat comú entre sis països que tot just es revifaven després d'una cruenta guerra mundial i que volien comptar amb un pressupost comú per a determinades polítiques. A partir d'aquí, les ampliacions successives i la voluntat política de construir un ampli espai econòmic i de benestar han donat lloc a la UE actual, amb més de 455 milions de ciutadans repartits en 25 Estats Membres (deu d'aquests incorporats el maig de 2004), amb dues adhesions previstes per als anys 2007-2008 (Bulgària i Romania), i amb dues negociacions obertes (octubre de 2005) amb Croàcia (represa de negociacions) i amb el que pot esdevenir el país més poblat de la Unió, Turquia.

Però el camí no ha estat –ni és– planer, tal com ho reflecteix el moment actual. Les aliances entre els diferents països de la UE, d'altra banda sempre canviant, es poden veure sacsejades pel canvi de Govern alemany, i l'eix franco-alemany –històric motor europeu– se'n pot ressentir, com també la mateixa Unió. Paral·lelament, la incorporació de deu nous Estats Membres ha modificat l'equilibri de forces i el repartiment pressupostari, llastrat encara per l'enorme pes de la Política Agrícola Comuna, i ha introduït la preocupació entre aquells que, fins ara beneficiaris nets de les ajudes comunitàries, se'n veuran perjudicats. I més enllà encara, el debat sobre la pretesa identitat europea topa amb els límits de la pròpia construcció, especialment quan es parla de la possible adhesió de Turquia, un país formalment laic però d'àmplia població musulmana.

Aquestes dificultats "internes" i les percepcions que se'n deriven serien, amb tota probabilitat, força diferents si la bretxa entre els objectius de l'elit política i dels ciutadans no fos tan gran, i el context socioeconòmic fos més favorable. La desvinculació política de l'opinió pública i l'actual situació de crisi i incertesa, amb uns índexs d'atur elevats i uns baixos creixements econòmics en algunes de les principals economies de la UE –accentuats per l'encariment del petroli– no contribueixen a la recerca d'objectius comuns. A mesura que l'Estat del benestar es desfigura a través de la geografia europea, apareix la cara poc amable d'una globalització competitiva que accentua les desigualtats entre els estats i dins les societats de cada país, posant en dubte l'existència d'un model econòmic i social europeu diferencial.

Malgrat tot, però, pel que fa a la seva imatge exterior, la UE es manté com a model d'integració regional, referent a seguir per a moltes zones del planeta, i com a actor fonamental per potenciar i defensar aspectes de l'agenda internacional com la defensa dels drets humans, el multilateralisme o la sostenibilitat ambiental.

L'any 2006 es commemoren els 20 anys de l'ingrés d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea. Des d'aleshores ha estat –i encara ho és– un dels principals beneficiaris del procés de construcció europea, tant a nivell de pressupostos com en l'àmbit de la democratització i la modernització. Això no obstant, amb les ampliacions actuals i futures caldrà un gir cap a posicionaments més solidaris on, com diu Antoni Gutiérrez, "els qui tants avantatges hem aconseguit de l'ingrés a la UE hem de ser els primers en (...) fer arribar la mateixa oportunitat a molts altres milions de ciutadans d'Europa i del món".

CONSTRUCCIÓ EUROPEA